

PUHEOIKEUTTA AKTIVISTEILLE

Salla Tuomivaara – Joni Purmonen: *Ulos häkeistä! Kaksi näkökulmaa uuden eläinliikkeen sisältä*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1998. 324 s.

Imestyttyään Salla Tuomivaaran ja Joni Purmosen *Ulos häkeistä!* –kirja sai aikaan puheensorinaa eduskunnassa asti. Siihen ei ihan mikä tahansa kirja kykenekään. *Ulos häkeistä!* on kuitenkin merkittävä muussakin mielessä, nimittäin siksi, että se kertoo, mistä eläinoikeusliikkeessä oikein on kyse – toiminnan motiiveista, päämääristä ja toimintatavoista. Kyllähän näistä on aikaisemminkin saatu lukea, mutta lähinnä ennakkoluulojen sävyttämistä yleisönosastokirjoituksista tai iltapäivälehtien sensaatiouutisista. *Ulos häkeistä!* -teoksessa kaksi eläinoikeusliikkeen nimeä, järjestöaktiivi Salla Tuomivaara ja suoran toiminnan iskujen yhteydessä julkisuuteen nousut Joni Purmonen, kertovat oman näkemyksensä eläinaktivismiin taustoista.

Kirja on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa Salla Tuomivaara esittelee eläinoikeusliikettä, sen syntyä, taustalla olevia ajattelutapoja ja arvoja sekä normaalia eläinten oikeuksien hyväksi harjoitettavaa kansalaistoimintaa. Kirjan toisessa osassa Joni Purmonen käsittelee uuden eläinliikkeen radikaalimpaa puolta, laitonta suoraa toimintaa.

Kirjalla on kaksi funktiota: ensimmäinen on yritys selvittää tavalliselle kaduntallaajalle, miksi aktivistit toimivat niin kuin toimivat sekä pyrkimys tuoda esille ne epäkohdat, joiden poistamiseksi liikkeessä toimitaan. Toiseksi *Ulos häkeistä!* on kirjoitettu muille eläinoikeusliikkeessä toimiville: manifestina, keskusteluna ja opaskirjana. Kirja on varmasti jo löytänyt paikkansa monen aktivistin kirjahyllyssä.

Kirja saatiin julkaistua silloin, kun keskustelua eläinaktivismista oli – siis silloin, kun sille oli markkinoita. Paikoitellen kiireen huomaakin: jos oikolukemiseen ja toimittamiseen olisi käytetty aikaa vähän enemmän, olisi monia päällekkäisyyksiä ja kömpelyyksiä saatu karsituksi.

Myös lähdevitteiden esittäminen kangertelee paikoitellen. Kun otetaan huomioon, miten innokkaasti eläinaktivistien väitteet yleensä pyritään kumoamaan, olisi tarkempi lähdevitteiden ilmoittaminen ollut hyväksi ihan uskottavuudenkin vuoksi. Avoimeksi jää, perustuvatko väitteet häkkieläinten huonosta voinnista pelkkään musta tuntuu –menetelmään vai onko taustalla tieteellisiä tutkimustuloksia.

Aktivismin tausta

Toukokuussa 1995 tiedotusvälineet kertoivat pohjanmaalaisilla turkistarhoilla tapahtuneista kettujen vapautuksista. Alettiin puhua ”kettutyöistä” ja eläinaktivismista. Uusi kansalaisliike näytti syntyneen.

Samana vuonna oli perustettu Oikeutta Eläimille (OE) –järjestö, joka kommentoi kettutarhaiskuja. Vaikka OE itse sanoutui irti iskuista, sekä sen että kettutyttöjen toiminnalla oli sama pohja: huoli eläinten oikeuksista. Tuomivaaran mukaan tällainen uusi eläinliike, tai eläinoikeusliike, oli syntynyt, koska koettiin, että vanhat eläinsojelyhdistykset eivät enää tarttuneet riittäväällä tarmolla esimerkiksi tuotantoeläinten pidon epäkohtiin. Itseasiassa OE:n mielestä oli tehtävä enemmän kuin vain parannettava kuljetusolosuhteita tai ruuan laatua. Eläinten oikeuksista tuli uuden järjestön avainkäsite.

Uusi eläinliike tuskin on mitenkään yhtenäinen liike. Se tuli julkisuuteen yhden järjestön myötä, mutta suurin osa toiminnasta tapahtuu yhdistysten ulkopuolella. Mitään tarkkaa ohjelmanjulistustakaan ei ole, on vain joitakin arvoja, jotka liikkeessä toimivat jakavat. Siksi *Ulos häkeistä!* -kirjan kirjoittajat eivät mitenkään voi edustaa eläinoikeusliikettä ja tuskin siihen pyrkiväkään. Heidän tarinansa kuitenkin valottavat hyvin niitä lähtökohtia, joita eläinaktivismiin taustalla on.

Maailmalla eläinoikeusliikehännän alkuunpanijana tai ainakin vauhdittajana on toiminut Peter Singerin vuonna 1975 ilmestynyt teos *Animal Liberation*, joka on ilmestynyt suomeksikin nimellä *Oikeutta eläimille* (WSOY, Juva 1991, suomentanut Helena Tengvall). Kirjassaan Singer osoittaa useita yhteiskunnassamme vallitsevia eläinten hyväksikäytön muotoja, joista keskeisimpinä lihan-, munan- ja maidontuotanto. Nykypäivänä liha, munat ja maito tulevat kaupasta ja kuluttaja harvemmin pohtii, mikä niiden todellinen alkuperä on. Todellisuudessa eläintilat eivät ole idyllisiä maalaistaloja, joiden pihalla kuopsuttaa kanoja ja niityillä käyskentelee lehmiä, vaan teollistettuja tehokasvattamoina, joissa eläinten tarpeista tai kärsimyksistä ei tehokkuuden nimissä piitata.

Singerin filosofisena iskulauseena on ”kaikki eläimet ovat tasa-arvoisia” (Singer 1991, 1) – ja tässä eläimiin lasketaan myös ihmiset. Kulttuurissamme elää käsitys, jonka mukaan ihminen olisi jollakin tapaa (muiden eläinten yläpuolella. Singer tuomitsee tällaisen käsityksen virheelliseksi.

Utilitaristi Jeremy Benthamin mukaan meidän tulee huomioida muiden ihmisten intressit, koska ihmiset ovat kärsimiskykyisiä olentoja, jotka vahingoittuvat, jos heidän intressejään ei huomioida. Samalla logiikalla huomioonottaminen on ulotettava kaikkiin niihin eläimiin, jotka ovat tunteisia – kykeneviä tuntemaan esimerkiksi kipua. Singer kir-

joittaa: ”Lähes kaikki ihmisellä esiintyvät kivun ulkoiset merkit tavataan myös muilla eläimillä, erityisesti lähimmillä sukulaisillamme nisäkkäillä ja linnuilla.” (Singer 1991, 11-12) Jos emme pidä tiettyjä ulkoisia merkkejä osoituksena siitä, että eläimet tuntevat kipua, emme voi myöskään väittää, että toiset ihmiset tuntisivat, sillä merkit ovat hyvin samankaltaisia.

Veganismina tunnetussa elämäntavassa Singerin ajatus on viety loogisiin johtopäätöksiinsä, eläinperäisen ruuan ja muiden eläimistä valmistettujen tavaroiden välttämiseen. Vegaaninen elämäntapa perustuu siihen, että kun eläimestä valmistetun tavarana jättää ostamatta, jatkossa niitä myös valmistetaan vähemmän. Eläinoikeusliike lähtee tältä pohjalta. *Ulos häkeistä!* -teoksen luvussa ”Mihin me haluamme muutoksen” muutoksen kohteiksi nimetään mm. turkistarhaus, teho- maatalous, koe-eläinten käyttö, metsästys, delfinaariot, sirkukset ja eläintarhat.

Laittoman toiminnan motiivit ja ongelmat

Julkisuudessa on korostunut vahvasti eläinoikeusliikkeen laitonta toimintaa, kuten kettujen vapautukset ja hennavärjäykset. Todellisuudessa suurin osa eläinaktivismista on kuitenkin tavallista järjestötyötä: tiedon levittämistä, organisointia ja yhteydenpitoa. Laitonta toimintaa on huomattavasti vähäisempää, mutta näkyvät tiedotusvälineissä.

Joni Purmonen kertoo omassa osuudessaan laittoman suoran toiminnan motiiveista ja toimintatavoista sekä siitä, miksi itse päätyi ajamaan eläinten asiaa myös laittomin keinoin. Hän näkee sen kansalaisvelvollisuutena. Purmonen kirjoittaa:

”Jos näemme jonkun ihmisen pahoinpitelevän toista, huomattavasti pienempää ja heikompa ihmistä, on velvollisuutemme mennä väliin. Jos näemme häiriintyneen ihmisen potkivan avutonta lemmikkiään, menemme väliin. [...] Joskus väliinmeno vaatii jopa väkivaltaa, mutta siihen ei eläinliikkeessä ole jouduttu. Väliinmeno tehdään sabotaasin muodossa.”

Sabotaasissa ”teurastajalta tuhoetaan teurastamisen välineet, turkistarhaajalta taloudellinen mahdollisuus jatkaa tarhausta” jne. (s. 227)

Purmosen pahoinpitelyesimerkissä väliinmeneminen on tietysti oikea ratkaisu, mutta joka tilanteessa se ei ole mahdollinen tai strategisesti järkevä ratkaisu. Purmosen mukaan laittoman suoran toiminnan yhtenä tavoitteena on tuottaa eläinteollisuudelle niin paljon taloudellista vahinkoa, että toiminta ei enää kannata. Tämä saattaisi olla strategisesti hyvä tavoite – jos moraalialta tai lakia ei tarvitsisi ottaa huomioon.

Laitonta suora toiminta nostaa monia pohtimisen arvoisia kysymyksiä: itsestään selvää

esimerkiksi on, että turkiseläimet käsitetään tarhaajien omaisuudeksi. Vähemmän itsensä selvää kuitenkin on, onko tämä oikeutettu käsitys ja jos onkin, on kysyttävä, miten tarhaaja saa omaisuuttaan kohdella. Ja jos eläimet ovat tarhaajan omaisuutta, millainen moraalinen oikeus muilla on niiden suhteen?

Keskustelu näistä kysymyksistä olisi paikallaan. Kuitenkin, sillä välin kun odottelemme sitä päivää, jolloin mielipideilmasto taianomaisesti muuttuu, väitän, että turkistarhaiskujen kaltainen laitonta suora toiminta ei ole hyvä strategia siitä syystä, että sillä aikaan saatu muutos ei ole kestävä. Erilaisia eläimiä hyväksikäyttäviä teollisuudenmuotoja on, koska ihmisen ja muiden eläinten välinen suhde on ymmärretty väärin, esineellisenä suhteena. Vaikka eläinoikeusliikkeen laitonta toimintaa harjoittava siipi saisikin Suomen turkistarhauksen lopetetuksi, se ei tekisi mitään tälle suhteelle eikä siten myöskään estäisi uusien vastaavanlaisten alistusmuotojen syntyä. Ei riitä, että aktivistit ottavat eläinten oikeudet huomioon, jos muut eivät niin tee.

Toiseksi laitonta toiminta on huono strategia siksi, että se synnyttää vaarallisia hyvät/pahat-vastakkainasetteluja ja huonoa julkisuutta muulle, laillisin keinoin toimivalle eläinliikkeelle. Jos projekti turkistarhauksen lopettamisesta aiotaan viedä loppuun, tulevaisuudessa voi olla odotettavissa yhtä ampumavälikohtausta suurempi kahinoita. ”Niin, on täältä Pohjanmaalta ennenkin tarvittaessa lähdetty, viimeksi 1918” pohdiskeli eräskin tarhaaja Seuran (19.12.1997) haastattelussa (Tuomi-vaaran sitaatti, s. 186).

Niklas Vainio

LUONTO HISTORIAN VIRASSA

Suvelise Nurmi (toim.): *Hurja luonto - Abrahamista Einsteininiin.*

Kirjoittajat: Suvelise Nurmi, Jaakko Hyttinen, Petri Järveläinen, Petri Mäkeläinen, Pauli Annala, Reijo Työrinoja, Virpi Mäkinen, Mikko Yrjönsuuri, Heikki Kirjavainen ja Markku Oksanen. Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta, Yliopistopaino, Helsinki 1999.

Nurmen toimittama esseekokoelma on tervetullut lisä ympäristöfilosofiseen kirjallisuuteen. Vaikka toimittaja itse asemoikin tekstit osaksi humanistis-teologista ympäristötutkimusta, luontokäsitysten aatehistorial-